

1 OCTOBER 1912.

AFLEVERING 11.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS—POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 4.80.

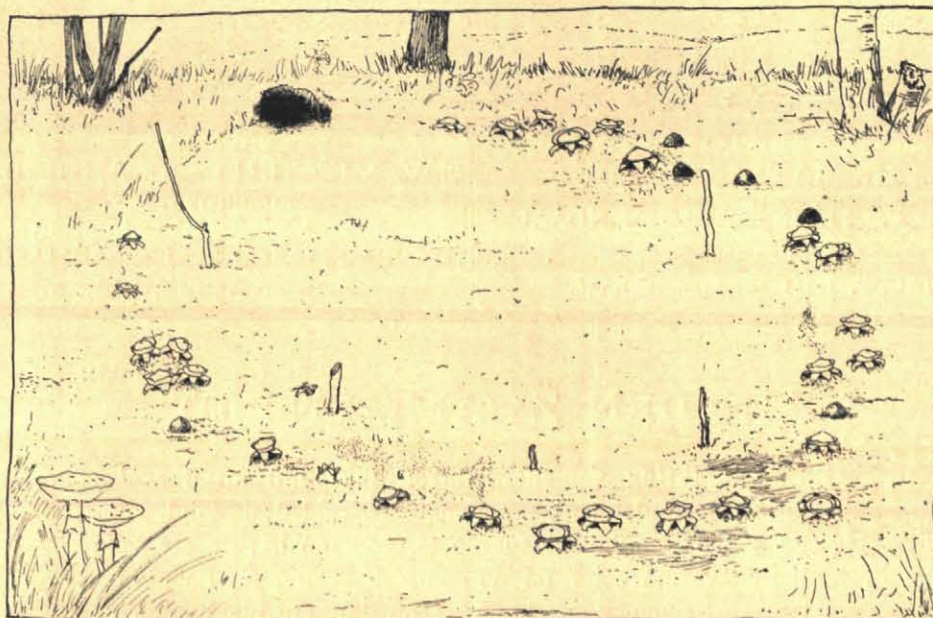
IN DEN ZWAMMENTIJD.

EEN heksenkring van aardsterren lijkt mij altijd wel een van de aardigste vondsten op paddenstoelengebied; je zoudt kunnen zeggen: een geheimzinnigheid tot de tweede macht; de sterrenfiguur wekt allerlei vermoedens en vragen, de kring verhoogt het mysterie. Ook vertoonen ze zich meest op donkere plekken in de bosschen, op plaatsen, waar haast geen andere plantengroei mogelijk is, op den donkeren bodem, waar bladeren en twijgen van tientallen jaren her liggen te verkolen en te vergaan. Een enkelen keer komen ze te voorschijn tusschen mos en gras en ook wel ver buiten de boschjes in 't vlakke veld, maar hun echte groeiplaats ligt toch aan den voet van dennen of in den dichten humus van oude berkenboschjes.

Zoo had ik er een paar jaar geleden eenige gevonden, bijna zuivere kringen van de mooie aardster met den kraag, den Geaster triplex. Ik heb ze toen nagemeten en gemerkt, net als dien Tricholoma-kring, waar ik verleden jaar van verteld heb. In den herfst van 1911 bleven de aardsterren achterwege, voor hen had de droogte zeker te lang geduurd, maar nu in 1912 zijn ze in ontelbare menigte te voorschijn gekomen. Toen ik onlangs uittoog, om een van mijn kringen

van 1910 op te zoeken, vond ik toevallig in een ander boschje weer een heel nieuwen reusachtigen kring van niet minder dan vijftien meter in doorsnee en bezet met drie-en-negentig groote aardsterren, al tamelijk oud en dus hoog op de pooten. Ik kan u verzekeren, dat zoo iets voor een gewoon wandelaar er al heel bijzonder uitziet: de donkerbruine bollen met de kleine kegelvormige opening aan den top, de bruine kraag daaromheen, reeds min of meer gebarsten en gesleten, en daarbuiten weer de dikke sterpunten, brokkelig en bruin, steunend op den donkeren boschbodem. Sommige staan rechtop, maar de meeste staan schuin, in allerhande richtingen, nu eens in een enkele rij, dan weer in groepen, dicht opeen, soms zelfs elkander aanrakend en opzij duwend.

Mijn kring van 1910 had zich uitgebreid en wel heel regelmatig. Naar alle

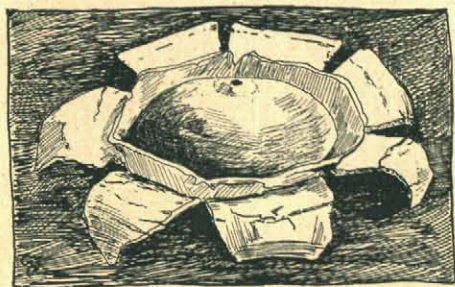

Een heksenkring van *Geaster triplex*.

zijden waren de sterren te voorschijn gekomen, 25 tot 35 cM. buiten de stokjes, waarmee ik destijds den omtrek van den kring had gemarkeerd. Alleen had aan een zijde een spellebreker van een konijn een hol gegraven; die had daardoor een prachtig sprookjesachtig portaal voor zijn deur gekregen, maar mij mijn kring verstoord. Wat ik hem echter gaarne vergeef terwille van de sprookjesachtigheid.

Met heel veel genoeg heb ik dien heksenkring zitten teekenen in een regenbui. Een oude meidoorn, waarvan het takkenwerk door den zeewind mooi was ineengeweven en die bovendien vol heksenbezems zat, verschaft mij een

veilige zitplaats. De aardsterretjes hadden ijl berkenloover boven zich en als daaruit de dikke regendroppels neer ploften, dan kwamen zij vaak terecht op den weken stuifbal, die het midden van de ster vormt. Dan steeg daaruit meteen een sporenwolkje omhoog en zoo verkeerde die kring in drukke bezigheid.

Aardster (Geaster triplex).

Een zestal sterren waren nog geen sterren. Als een sporendrager van Geaster pas uit den grond wordt gedrongen lijkt hij — ook in grootte — nog wel het allermeest op een tulpenbol. Wel een week lang kan zoo'n ding blijven liggen, zonder dat er verandering in te zien is. Je kunt hem niet zoo heel makkelijk uit den grond

halen, want hij hangt nog samen met de zwamvlok zelve in den bodem.

Als we zoo'n verschen bol doorsnijden, dan vinden we eerst een harde, vezelachtige huid, daarbinnen een dikkere, sappige laag, dan een heel dun vliesje en eindelijk een wit weefsel, dat straalsgewijze is gespannen tusschen dit vliesje en een zuiltje, dat zich in 't midden van den bol bevindt. Dat zuiltje is bij verschillende aardster-soorten ook verschillend van vorm. Het straalsgewijze weefsel wordt gevormd door de sporenvormende draden en tegen dat de bol zich gaat openen, ontwikkelt zich daar dan ook een donkerbruine sporenmassa. De sporen zelf zijn heel klein; onder 't microscoop zie je ze als aardige bolletjes, geheel met stekeltjes bezet.

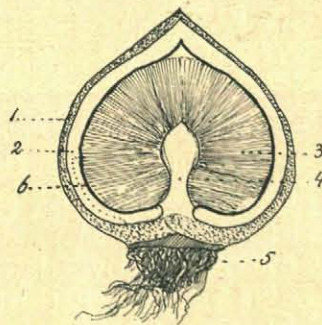
Het openen van den bol, de vorming van de ster, gebeurt tamelijk langzaam. Eerst gaat de top uiteenscheuren en doordat nu de vleezige laag sneller groeit dan de buitenste vliezige laag, gaat het heele omhulsel buitenwaarts omkrullen, terwijl het tegelijk scheurt in meestal vijf, maar ook wel vier tot acht slippen. Bij deze soort, Geaster triplex, ontstaat dan ook nog een scheur in de vleezige laag zelf, zoowat op de helft en daardoor vormt zich dan de kraag, die het binnenstuk blijft omgeven.

Als de aardster wat oud wordt, dan kan die kraag soms geheel afbrokkelen.

Sporen van aardster.

Na eenigen tijd bereiken de punten van de ster den grond en als ze zich nu nog verder omkrullen, dan gaan ze de heele aardster optillen, die zodoende van zijn zwamvlok wordt losgescheurd. De rijpe aardsterren kunnen dus zoo maar opgeraapt worden, als ze zich tenminste niet aan takjes of sprieten hebben vastgeklemd.

Doorsnede door nog niet geopende aardster.

1. Buitenhuid. 2. Vleezige binnen-
- huid. 3. Sporenvormend weefsel.
4. Centraal zuiltje. 5. Gedeelte van
- de zwamvlok. 6. Vliesje van den
- stuifbal.

Het gebeurt zelfs dikwijls genoeg, dat ze door den wind of door regenstroomen een eindweegs worden voortgerold.

Maar waar ze veilig staan, daar blijft de kring den heelen winter in stand, ja zelfs wel tot in den volgenden herfst, want die aardsterren behooren tot de minst vergankelijke paddenstoelen. Ook zijn ze niet spoedig hun sporenvoorraad kwijt, zoodat je van meegebrachte aardsterren in den tuin nog maandenlang plezier kunt hebben. Als je ze op een gunstige plek brengt: een rustige plaats in een boschje, waar veel blad is vergaan, dan wil zich daar ook wel een zwamvlok vormen, die jaar in jaar uit een telkens grooter wordende kring van deze prachtige paddestoelen te voorschijn brengt.

JAC. P. TH.

EXCURSIE IN DRENTE.

(Vervolg en slot van blz. 224).

U de tocht zelf. De Noord-Ooster Lokaalspoor bracht ons naar de halte Eext. Van uit den trein kon men zien, hoe de ligging der gronden bij de meeste Drentsche dorpen was.

Het stroompje, hier Deurzer diepje geheeten, is aan beide zijden omgeven door een rand grasland, waarin nogal boomen voorkomen, een parklandschap dus. Gaat men van dit „groenland”, zooals het heet, naar de kanten, dan duidt vaak een merkbaar trapje in den bodem den snellen overgang aan tot een anderen plantengroei. Het geheel is op te vatten als een breed dal, waarin nu een riviértje stroomt, dat er in gewone tijden slechts een zeer klein gedeelte van vult. Het dal heeft dan ook zijn ontstaan te danken aan den breedten stroom, die hier zich bevond, toen de ijswand niet ver verwijderd was. Dit dal is dan ook diluviaal, en het tegenwoordige riviértje heeft er een nieuw alluviaal dal in uitgeschuurd. Alleen in tijden van hoogen waterstand vult het nog wel het oude dal.

Hierin worden de weinige slib-bestanddeelen dan neergelegd, terwijl de vochtige bodem aanleiding geeft tot eenige veenvorming.

Een eindje verder zag men links de mooi gewelfde esch van het oude dorp Balloo. Ze is van groote bekendheid, die hoogere ligging der esschen. Zijn er ook oorzaken voor te vinden? Verschillende meeningen zijn er over geuit. Zoo meende P. R. Bos, dat de esschen zijn: de laatstovergebleven, niet geheel in de macht van de heideplant gevallen deelen van de groote bosschen, die eens deze streken bedekten. Bij de keus hunner bouwlanden uit de aanwezige boschgronden werden de aloude bewoners geleid door een hooge, droge, gezonde ligging en door de nabijheid van weilanden voor het rundvee, terwijl verder de aanwezigheid van een hunnebed niet zonder invloed zal zijn geweest op de plaats van vestiging.”